

ارتباط نماز با سلامت سازمانی در پرسنل آموزش و پرورش

فاطمه رضائی

مهندسی نرم افزار کامپیوتر- فرهنگی آموزش و پرورش
rezaei92@vatanmail.ir

صدیقه آبگرمی

ارشد حسابداری- فرهنگی آموزش و پرورش
Ab1295@vatanmail.ir

طاهره نوایی

ارشد روانشناسی- فرهنگی آموزش و پرورش
Navabi@vatanmail.ir

چکیده

قرآن کلام خدا به تمام ابعاد زندگی طیبه نگریسته و برای آن دستوراتی آورده است. نماز بالاترین فریضه و کارخانه انسان سازی است. تلاوت قرآن و نماز با حضور قلب انسانی می سازد، با سلامت سازمانی. نماز اول وقت انسان را مسئولیت پذیر می کند. این پژوهش با هدف، بررسی سبک زندگی اسلامی در ارتباط قرآن و نماز با سلامت سازمانی در پرسنل آموزش و پرورش انجام شد. جامعه آماری فرهنگیان بوده اند. که پژوهش بر روی ۲۲۰ فرهنگی (اداری، مدیر، معاون، مشاور و سرپرست) با روش چند مرحله ای از بین ۴۷۸ نفر پرسنل آموزش و پرورش در سال تحصیلی ۹۴-۹۵، برای رسیدن به اهداف پژوهش، پرسشنامه محقق ساخته در ارتباط قرآن و نماز با سلامت سازمانی را تکمیل کردند. یافته ها نشان داد که تلاوت قرآن و اقامه نماز در بین فرهنگیان، مطلوب بوده و بین افرادی که با نیت درونی قرآن تلاوت و نماز را اقامه می کنند و افرادی که سلامت سازمانی دارند رابطه مستقیمی وجود دارد. نتایج نشان داد یکی از عوامل موثر در تقویت، تعهد و سلامت سازمانی تلاوت قرآن و اقامه نماز است. نماز گزار اهل کار است، و می داند اگر می خواهد نماز او را به معراج ببرد، باید به کار اهتمام بورزد و از کار کم نگذارد و دزدی نکند، و با تلاش دنبال معاش زندگی برای اهل خانواده برود، نماز گزار اهل تلاش و دنبال لقمه حلال است. برای پیشرفت جامعه تلاش می کند. سلامت سازمانی دارد، در مقابل دستمزدش بیشتر کار می کند. خیررسان و اهل بصیرت است.

واژه‌های کلیدی: قرآن، نماز، سلامت سازمانی، پرسنل آموزش و پرورش.

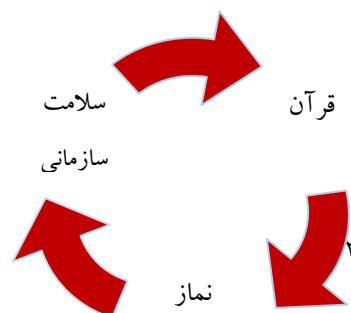
مقدمه

قرآن کلام خدا به تمام ابعاد زندگی طیبه نگریسته و برای آن دستوراتی آورده است. نماز بالاترین فریضه و کارخانه انسان سازی است. تلاوت قرآن و نماز با حضور قلب انسانی می سازد، با سلامت سازمانی. اصولاً فلسفه ی آفرینش انسانها عبودیت پروردگار است. خداوند در قرآن می فرماید: **وَمَا خَلَقْتُ الْجِنَّ وَالْإِنْسَ إِلَّا لِعِبَادِي** (ذاریات/ ۵۶). پس نماز هادی اعمال دیگر است و این توان را دارد که همه ی اعمال را در راستای خود اصلاح کند و ما اگر بتوانیم نماز را به شکل صحیح و درست اقامه نماییم در اصلاح سایر اعمال نیز

قدم مهمی برداشته ایم. نماز اگر با خشوع و توجه خوانده شود یک نوع آمادگی روحی به انسان می بخشد که به کارهای پسندیده علاقمند شود و به خوبی روی آورد و از زشتی ها دوری نماید. بنابراین نماز بارز ترین و مهمترین مصداق و نقطه ی اوج عبادت است که از درخشندگی و برجستگی خاصی برخوردار است (اکبری معلم، ۱۳۸۷، ص ۱۴).

امام علی (ع) فرمود: هنگامی که وقت نماز فرا رسید وقت امانتی است که خدا بر آسمان ها و زمین و کوه ها عرضه کرد، اما آنها از قبول آن دوری کردند و ترسیدند. نماز اول وقت انسان را مسئولیت پذیر می کند (عزیزی، ۱۳۸۸، ج ۱، ص ۳۳۵). قرآن سخن خداست که راه رسم درست زندگی را نشان می دهد و کتاب هدایت می باشد. نماز، تشکر از خداوند است و هر انسان عاقل و با وجدانی، به لزوم نماز پی می برد (قرائتی، ۱۳۸۴، ص ۸۳). در آیات و روایات آمده که میزان قبولی نماز بستگی به میزان توجه انسان در نماز دارد (تأثیر حضور قلب در نماز و کار). اگر اعتقادی به نماز نداشته باشد و نماز را با حضور قلب نخواند چند آفت دامنگیر او می شود: از کار لذت نمی برد، عشق به کار ندارد، بی هدف کار می کند، روند کار پایین می آید، روزی اش کم می شود، حاجاتش برآورده نمی شود، پیشرفتی در کارش حاصل نمی شود، مسئولیت و وجدان کاری ندارد (عزیزی، ۱۳۸۹، ص ۴۰-۳۸). نماز گزار در محل کار؛ اهل کار، اهل تلاش، دنبال لقمه حلال است. از کارش کم نمی گذارد و برای پیشرفت جامعه تلاش می کند. وجدان کاری دارد، کارش را با نام خدا شروع می کند، در مقابل دستمزدش بیشتر کار می کند. اول وقت سر کار می آید، خیرسان و اهل بصیرت است. در محیط کار با وضو است، دروغ نمی گوید، از غیبت و تهمت، سوء ظن و سخن چینی فرار می کند. اخلاق حسنه در محل کار، اهل سلام به همکاران، اهل تفکر در کارها است (عزیزی، ۱۳۸۹، ص ۲۶-۲۵). نماز مانع گناهان می شود، نماز اول وقت درس وقت شناسی به ما می دهد، به برنامه های دیگر جهت می دهد، موجب تمرین برای سروقت حاضر بودن در محیط کار می شود (رهبری، ۱۳۷۵). بهره وری نیروی کار در سطح بالا قرار خواهد گرفت که آموزش های تلاوت قرآن در مورد ارتقاء بهره وری مورد توجه و عمل واقع شود. ابوعلی سینا می فرماید: هر زمان برایم مشکلی علمی پیش می آید و حل آن عاجز می ماندم، به مسجد شهر رفته، دو رکعت نماز به جا می آوردم. سپس از خداوند می خواستم مرا به وسیله ی نور نماز و قرآن یاری دهد، تا گره از مشکلم باز کنم، راه حل مشکل برایم آشکار می گشت (سنگری، ۱۳۸۶، ص ۱۳). یکی از عوامل موثر در تقویت، تعهد و وجدان کاری اقامه نماز است (قربانیان، ۱۳۸۴). حال با توجه به اثرات سازنده ی نماز در هدایت کارمندان بخصوص آثار مفید و مثبت فردی و اجتماعی نماز که سبب نظم و انضباط، اتحاد بین مسلمین، وجدان کاری و تعهدات سازمانی می شود، افراد باید در راه شناختن نماز و قرآن قدم هائی بردارند، و با ناشناخته هائی آشنا شوند. در جامعه ی ما فصل مهمی باید در معرفی نماز و قرآن در همه سطوح گشوده شود. به خواست خداوند متعال و با توجهات و ادعیه ی زاکیه ی حضرت ولی الله الاعظم روحی فداه کشور و جامعه ما به هدف های والای نماز و قرآن نزدیک می شود و از برکات آن بهره می گیرد (قرائتی، ۱۳۸۹). اگر چه مطالعات متعددی، از جمله پژوهش های رضا علی اکبری معلم (۱۳۷۸) علی عسکری (۱۳۷۹) و کتاب های پرتوی از اسرار نماز (محسن قرائتی) سیصد و سیزده سخن در باره نماز (محمد رضا سنگری) تأثیر نماز در کار (عباس عزیزی) انسان و خدا (دکتر مصطفی چمران) تدبیر (علی میری) جامع آیات و احادیث نماز (عباس عزیزی) از ژرفای نماز (رهبری) یکصد و چهارده نکته در باره نماز (قرائتی) مقدمه ای بر عوامل موثر در تقویت (قربانیان) ارتباط مثبت بین تلاوت قرآن و نماز با سلامت سازمانی و وجدان کاری را نشان می دهد اما آنها تنها از روش احادیث و روایات و تعهد و وجدان کار در برابر قبول مسئولیت استفاده کرده و نقش قرآن و نماز به صورت عملی و حقیقی در زندگی اسلامی را در روابط یاد شده بررسی نکرده اند.

با توجه سبک زندگی اسلامی در ارتباط با قرآن و نماز با سلامت سازمانی پژوهشگر بر آن شد در راستای اهداف پژوهش به بررسی آن بصورت علمی بپردازد.

شکل ۱: الگوی در ارتباط قرآن و نماز با سلامت سازمانی

سلامت سازمانی یعنی: در محل کار؛ اهل کار، اهل تلاش، دنبال لقمه حلال است. از کارش کم نمی گذارد و برای پیشرفت جامعه تلاش می کند. وجدان کاری دارد، کارش را با نام خدا شروع می کند. در محیط کار با وضو است، دروغ نمی گوید، از غیبت و تهمت، سوء ظن و سخن چینی فرار می کند. اخلاق حسنه در محل کار، اهل سلام به همکاران، اهل تفکر در کارها است.

روش پژوهش

بر اساس مطالعات انجام شده و با عنایت به ماهیت موضوع و سوالات مورد نظر پژوهش « روش توصیفی » شیوه مناسبی برای نشان دادن نظرات کارمندان آموزش و پرورش درباره قرآن، نماز با سلامت سازمانی به نظر می رسید. زیرا در این پژوهش، هدف توصیف عینی و واقعی موضوع و تجزیه و تحلیل شرایط موجود می باشد؛ به عبارت دیگر این پژوهش با انتخاب این روش قصد دارد آنچه هست را بیان کند و نتایج عینی از موقعیت و نحوه کار کارمندان آموزش و پرورش را از دیدگاه خودشان بیان سازد.

بدین منظور برای دستیابی به هدف های پژوهش پرسشنامه ای تهیه شد، که به عنوان وسیله سنجش کارمندان در سه بعد رابطه قرآن ، نماز با سلامت سازمانی می باشد. این پرسشنامه حاوی ۴۶ پرسش می باشد که ۱۸ سوال آن در مورد نماز هایی با جنبه های درونی- بیرونی و ۲۸ سوال دیگر به رابطه نماز با وجدان کاری، سلامت سازمانی می پردازد.

شیوه اجرا

پرسشنامه ها به صورت تصافی در بین فرهنگیان اداری، مدیران، معاونین، مشاورین و سرپرستان با روش چند مرحله ای از بین ۴۷۸ نفر پرسنل آموزش و پرورش ۲۵۰ نفر بصورت تصادفی انتخاب پرسشنامه را پر کرده که ۳۰ پرسشنامه باطل شد، به علت ناقص بودن و ۲۲۰ پرسشنامه پژوهشگر مورد بررسی قرار گرفته است. برای اینکه پاسخ دهندگان بیم از شناخته شدن نداشته باشند از آنان تقاضا شد از ذکر نام و نام خانوادگی خویش خوداری ورزند و اطلاعات آنها محرمانه نگهداری خواهد شد. ابزار پژوهش نرم افزار Excel و پرسشنامه محقق ساخته شده می باشد. جامعه آماری ۲۲۰ نفر فرهنگی از ۴۷۸ نفر به صورت تصادفی انتخاب شده اند.

یافته ها

به منظور بررسی الگوی مفهومی چگونگی رابطه بین متغیرهای پژوهشی، از تحلیل مسیر استفاده شد. برآورد پارامتر های الگو، از طریق روش بیشینه احتمال به دست آمده که در شکل ۱ نشان داده شده است. تلاوت قرآن و اقامه نماز با جنبه درونی مرکز کنترل سلامت سازمانی است. جداول پژوهش بر اساس روش توصیفی (دلاور، ۱۳۵۷) انجام شده است.

جدول شماره ۱: ارتباط پرسش های چهار گانه پژوهش با شاخص های حاصل از ۳۴ پرسش

ردیف	پرسش پژوهش	کاملاً موافقم	کاملاً مخالفم	تأخیری موافقم	تأخیری مخالفم	کاملاً موافقم	کاملاً مخالفم
۱	آیا نماز گزاران از سلامت سازمانی بیشتری برخوردار هستند؟	1672	۹۲۴	۱۵۴	۵۵	۴۴	۴۴
۲	آیا نماز گزار به تعهد سازمانی خود بهتر عمل می کند و برای آن اهمیت بیشتری قائل است؟	1584	۸۹۱	۹۹	۴۴	۲۲	۲۲

جدول شماره ۲: ارتباط پرسش های چهار گانه پژوهش با شاخص های حاصل از ۱۸ پرسش

ردیف	پرسش پژوهش	کاملاً موافقم	کاملاً مخالفم	تأخیری موافقم	تأخیری مخالفم	کاملاً موافقم	کاملاً مخالفم
۱	تلاوت قرآن و اقامه نماز با جنبه های درونی	۱۶۲۸	۱۲۱۰	۴۸۴	۱۶۵	۲۲	۲۲
۲	تلاوت قرآن و اقامه نماز با جنبه های بیرونی	۹۲۴	۴۲۹	۱۵۴	۲۲	۱۱	۱۱

جدول شماره ۳: (ارتباط پرسش های پنجگانه پژوهش با سوالات پرسشنامه)

ردیف	پرسش پژوهش	سوالات مربوط به هر پرسش
۱	آیا نماز گزاران از سلامت سازمانی بیشتری برخوردار هستند؟	۱۳-۱۴-۱۵-۱۶-۱۷-۱۹-۲۰-۲۳-۲۴-۲۵-۲۶-۲۷-۲۸
۲	آیا نماز گزار به تعهد سازمانی خود بهتر عمل می کند و برای آن اهمیت بیشتری قائل است؟	۱۴-۱۸-۱۹-۲۴-۲۷-۲۸-۲۹-۳۰-۳۱-۳۲-۳۳-۳۴

ردیف	پرسشهای پژوهش	سوالات مربوط به هر پرسش
۱	تلاوت قرآن و اقامه نماز با جنبه های درونی	۱-۲-۳-۴-۵-۶-۷-۸-۹-۱۰-۲۰-۲۱-۲۲-۴۳-۴۴-۴۶

۱-۲-۸-۱۰-۱۱-۱۲-۲۲	تلاوت قرآن و اقامه نماز با جنبه های بیرونی	۲
-------------------	--	---

جدول شماره ۴: (تشخیص اینکه فردی که پرسشنامه را پر کرده چقدر نماز برایش اهمیت دارد)

بحث و نتیجه گیری

نماز را، هم باید خواند و هم باید «حافظ» آن بود. برپای نماز، وظیفه است و حفظش «فریضه». نماز ستون دین است و کار سرمایه سلامت جامعه است (عزیزی، ۱۳۸۹، ص ۱۰۹). نماز رابطه مستقیم با کار مفید دارد بنابر این سلامت جامعه را قرآن و نماز تأمین می کند. سبک زندگی اسلامی سرمایه سلامتی در تمام ارگانهای جامعه می باشد. گسترش و نشر فرهنگ نماز، تضمین گر سلامت جامعه است (سنگری، ۱۳۸۶، ص ۴). نماز اول وقت انسان را مسئولیت پذیر می کند (عزیزی، ۱۳۸۸، ج ۱، ص ۳۳۵). انسانی که مسئولیت پذیر باشد سلامت سازمانی را ایجاب می کند. نماز بالاترین فریضه و کارخانه انسان سازی است (سنگری، ۱۳۸۶، ص ۴۱). نماز، تشکر از خداوند است و هر انسان عاقل و با وجدانی، به لزوم نماز پی می برد (قرائتی، ۱۳۸۴، ص ۸۳). با خواندن نماز و تلاوت قرآن، انسان متعهد و با وجدان می شود (عزیزی، ۱۳۸۹، ص ۳۴). نمازگزار در محل کار؛ اهل کار، اهل تلاش، دنبال لقمه حلال است. از کارش کم نمی گذارد و برای پیشرفت جامعه تلاش می کند. وجدان کاری دارد، کارش را با نام خدا شروع می کند. در محیط کار با وضو است، دروغ نمی گوید، از غیبت و تهمت، سوء ظن و سخن چینی فرار می کند. اخلاق حسنه در محل کار، اهل سلام به همکاران، اهل تفکر در کارها است (عزیزی، ۱۳۸۹، ص ۲۶-۲۵). فرد با ایمان اهل کار است، به کار اهتمام می ورزد و دزدی نمی کند، و با تلاش دنبال معاش زندگی برای اهل خانواده می رود، با این دید سلامت جامعه بالا می رود. یکی از عوامل موثر در تقویت، تعهد و وجدان کاری اقامه نماز است (قربانیان، ۱۳۸۴). این پژوهش نشان می دهد از ۲۵۵۲ نمره ۱۶۲۸ نمره اقامه نماز و تلاوت قرآن با جنبه های درونی و ۹۲۴ اقامه نماز و تلاوت قرآن با جنبه های بیرونی دارند بنابراین اکثر فرهنگیان اقامه نماز و تلاوت قرآن با جنبه های درونی می باشند. از ۲۵۰۰ نمره حدود ۱۶۷۲ نمره وجدان کاری و ۱۵۸۴ نمره سلامت سازمانی دارند فقط تعداد اندکی هستند که وجدان کاری و سلامت سازمانی ندارند این پژوهش نشان می دهد هرچه کارمندان نماز برایشان درونی تر باشد اول وقت و در محل کار نماز بخوانند وجدان کاری و سلامت سازمانی بیشتری خواهند داشت. نتایج حاصل از تحلیل داده های این پژوهش نشان می دهد، وضعیت کارکنان آموزش و پرورش در حد مطلوب از نظر وجدان کاری و سلامت سازمانی بوده اما باز هم در یک مجموعه فرهنگی همین اندک که فضائل اقامه صحیح نماز و تلاوت قرآن را نمی دانند، سلامت سازمانی و وجدان کاری را زیر پا گذاشته و بد آموزی به دیگر کارمندان ادارات دیگر نیز می دهد، بنابراین پیشنهاد می شود در هر کجا و با هر شرایطی که هستید هرگز اقامه نماز و تلاوت سوره ای قرآن بعد از آن را ترک نکنید. دوره های قرآن در ادارات بعد از اقامه نماز برگزار شود.

تشکر و قدردانی

از همکاران محترم اداره محترم آموزش و پرورش استان خراسان جنوبی شهرستان خوسف، که همکاری لازم را در انجام پژوهش با ما کردند کمال تقدیر و تشکر را دارم همچنین از دختر عزیزم مبینا که در تایپ پژوهش کمک کرد تقدیر و تشکر می کنم. امید است خداوند منان برای ایشان توفیق روز افزون عطا فرماید.

منابع

۱- استمرار نماز در همه ی اوقات زندگی؛ آن گونه که اثر نماز در رگ-رگ لحظه ها جریان دارند و نیز شعاع این خورشید بر جان دیگران بتابد و آنان نیز بهرمنند سازد.

چمران، مهدی (۱۳۹۰). انسان و خدا. تهران: نوربخش.

دلاور، علی (۱۳۷۵). احتمالات و آمار کاربردی در روان شناسی و علوم تربیتی. تهران: انتشارات رشد، چاپ اول.

سنگری، محمدرضا (۱۳۸۶). ۳۱۳ سخن درباره نماز. تهران: ستاد اقامه نماز.

عزیزی، عباس (۱۳۸۸). جامع آیات و احادیث نماز. تهران: جلد ۱، انتشارات صلاه.

عسکری، علی (۱۳۷۹). نگرش کارکنان اداری و آموزشی شهرستان ساوه نسبت به شرکت در نماز جماعت. دانشگاه آزاد اسلامی واحد ساوه و ستاد اقامه ی نماز شهرستان ساوه.

علی اکبری معلم، رضا (۱۳۸۷). بررسی نگرش کارکنان وزارت کار و امور اجتماعی نسبت به شرکت در نماز جماعت.

قزائتی، محسن (۱۳۸۹). پرتویی از اسرار نماز. تهران: آجا، ش ۱۰۴.

قزائتی، محسن (۱۳۸۹). یکصد و چهارده نکته در باره نماز. تهران: ستاد اقامه نماز.

قربانیان، محمد رضا (1384). مقدمه ای بر عوامل موثر در تقویت، تعهد و وجدان کاری. همشهری، سال سیزدهم، شماره 381.

مقام معظم رهبری (۱۳۵۷). از ژرفای نماز. تهران: نشر فرهنگ اسلامی. چاپ ۱۴.

میری، علی (۱۳۸۳)، تدبیر پژوهشی پیرامون مدیریت، مشهد: ضریح آفتاب.

Didoca, D(1999). "Assessing Schizotypal Trait In 13-18 years Olds", journal of personality & Individual Differences, 27(4), P.673-682.

Koeing, K. G.(1998). handbook of Religion and Mental Health, Academic.

Moltafet et al,(2010) "Personality traits, religious orientation and happiness" Procedia Social and Behavior Sciences, v.9, p.63-69.